

Lofrede op *Verdriet is het ding met veren* van Juli Zeh (vertaling Saskia van der Lingen) door Ellen de Bruin

Eerst maar even een gedichtje, want ik heb een theorie over gedichten: je kunt natuurlijk dichtbundels kopen, en dat moeten we ook allemaal doen, maar het allerfijnst is het om een gedicht gewoon zomaar tegen te komen op een moment dat je het niet echt verwacht.

“Hope” is the thing with feathers -
That perches in the soul -
And sings the tune without the words -
And never stops - at all –

And sweetest - in the Gale - is heard -
And sore must be the storm -
That could abash the little Bird
That kept so many warm -

I’ve heard it in the chillest land -
And on the strangest Sea -
Yet - never - in Extremity,
It asked a crumb - of me.

Dit schreef de Amerikaanse dichter Emily Dickinson ruim anderhalve eeuw geleden. Hoop, schreef ze, is het ding met veren dat neerstrijkt in je ziel en dat daar alsmaar woordloos door blijft zingen. Het laat zich niet verdrijven en het vraagt nooit iets terug. Zo is hoop.

En dat kunnen we wel gebruiken, voordat we beginnen in het boekje dat zijn titel aan dit gedicht ontleent: *Verdriet is het ding met veren* van Max Porter. Ik bedoel dat woord ‘boekje’ niet respectloos – het *is* nu eenmaal een boekje, nog geen 125 pagina’s. Je kunt het het beste in één keer uitlezen. Ik werd er door weggeblazen. Het is prachtig, het is onvergelijkbaar mooi.

Je kunt niet eens goed uitleggen wat voor soort boekje het is. „Een driedelige novelle in prozagedichten, korte fabels, hier en daar een toneelstukje”, zo omschreef ik het in *NRC Handelsblad*, en dat dekt wel ongeveer de lading, maar het is natuurlijk ook nog meer dan dat.

Verdriet is het ding met veren gaat over een jong gezin. De moeder is net overleden, de vader en zijn twee zoontjes blijven achter, en ze worden bezocht door een kraai. Althans, zo lijkt het, maar je kunt niet eens goed uitleggen wat die kraai precies is.

Hij is een griezelige nar, een doodenge kinderoppas, een bezitterige vriend, een irritante leraar, een welkome therapeut, een enge vervangmoeder, een sentimentele fenix die sterft en weer herrijst.

En hij is door en door dierlijk – zoals verdriet om de dood van een geliefde nu eenmaal door en door dierlijk is.

Kraai laat zijn grote zwarte veren achter op de kussens van de jongens.

Hij overvalt de vader met zijn stank en met zijn enorme, dreigende aanwezigheid.

Hij tilt de vader op en zegt: ‘Ik ga pas weer weg als je me niet meer nodig hebt.’

En dat duurt heel lang, want verdriet om de dood van iemand van wie je hield, duurt nu eenmaal heel lang.

En we weten allemaal hoe het zit met rouw: je wilt je zó graag dat je verdriet verdwijnt, maar tegelijkertijd moet je er niet aan denken dat dat verdriet er óók al niet meer zou zijn.

Maar Kraai gaat weg, natuurlijk, uiteindelijk. Dat lucht op en tegelijkertijd mis je hem meteen. Die rare wijze brutale taal.

En dan moeten ze het zelf doen, de vader en zijn twee jongens.

Als u ook maar een beetje zo in elkaar zit als ik, begint u zich nu toch wel af te vragen...

Of nee, wacht, dat mag natuurlijk helemaal niet, we zijn hier een Kunstwerk aan het beoordelen, een Kunstwerk met intertekstuele verwijzingen en alles. Kraai is namelijk Crow uit de gedichten van de Britse dichter Ted Hughes. En de vader in het gezin probeert aan een boek te werken over Ted Hughes, en dat geeft een extra laag aan *Verdriet is het ding met...* Maar goed, u begint zich nu toch wel af te vragen: hoe gáát het nou met Max Porter? En leeft zijn vrouw eigenlijk nog?

Het antwoord is ja. Max Porter is 35 of 36, hij werkt als redacteur bij Granta, hij is getrouwd en heeft drie zoontjes. Aan *The Guardian* vertelde hij twee jaar geleden dat *Verdriet is het ding met veren* deels gebaseerd is op de dood van zijn eigen vader, toen hij zes was.

Het boekje is zijn debuut trouwens, een bijna onvoorstelbare gedachte.

Maar terug naar de tekst. Die extra laag, die met Ted Hughes, die Britse dichter van wie Porter zoveel houdt – die heeft dit boek niet per se nodig. Kraai is alle symboliek van alle kraaien tegelijk – hij is een *everycrow*. Net zoals de rouw die Porter beschrijft de verwoording is van alle rouw.

Ik wil nog even iets over de vertaling zeggen, door Saskia van der Lingen. Die is subliem, een vertaling met behoud van poëzie. Vaak heb je van die draadgazen vertalingen waar je het oorspronkelijke Engels nog dwars doorheen leest. Dan grijp ik graag nog even naar het origineel om me extra te ergeren. Dat was hier niet nodig. De enige keer dat ik het origineel erbij pakte, was uit bewondering, bij de titel van het derde deel van het boekje, ‘*permission to leave*’. Zij had daar ‘verlof om op te krassen’ van gemaakt – een heel mooie vondst.

En aan het eind van dat derde deel is Kraai dus opgekrast. Maar er blijft wel iets achter. Er blijft iets achter dat allang in je ziel was neergestreken, al aan het begin. Een klein, onvermoeibaar vogeltje dat woordloos door blijft zingen. Want zelfs als er verdriet is, *juist* als er verdriet is, is er ook altijd hoop – en dat laat dit boekje heel mooi zien.